

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

Кафедра менеджменту, логістики та інновацій

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з навчально-методичної роботи

НАСКРІЗНА ПРОГРАМА ПРАКТИКИ

рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
галузь знань	07 Управління та адміністрування
спеціальність	073 Менеджмент
освітньо-професійна програма	Менеджмент інноваційної діяльності

Завідувач кафедри

Менеджменту, логістики та інновацій

(підпис)

Ястремська О. М.

(прізвище та ініціали)

Гарант освітньо-професійної програми Менеджмент інноваційної діяльності

(підпис)

Геращенко І. М.

(прізвище та ініціали)

Укладачі:

(підпис)

Самойленко В. В.

(прізвище та ініціали)

(підпис)

Сігаєва Т. Є.

(прізвище та ініціали)

Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2023

УДК 005(07.034)

Н31

Укладачі: В. В. Самойленко

Т. Є. Сігаєва

Затверджено на засіданні кафедри менеджменту, логістики та інновацій.

Протокол № 1 від 25.08.2022 р.

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Наскрізна програма практики для студентів спеціальності Н31 073 «Менеджмент» освітньої програми «Менеджмент інноваційної діяльності» першого (бакалаврського) рівня [Електронний ресурс] / уклад. В. В. Самойленко, Т. Є. Сігаєва. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2023. – 34 с.

Подано наскрізну програму практики. Наведено структуру, зміст основних розділів, організацію підготовки та написання звітів. Розкрито основні економічні показники діяльності підприємства та формули їхнього розрахунку. Запропоновано критерії оцінювання результатів практики.

Рекомендовано для студентів спеціальності 073 «Менеджмент» освітньої програми «Менеджмент інноваційної діяльності» першого (бакалаврського) рівня всіх форм навчання.

УДК 005(07.034)

© Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, 2023

Вступ

Наскрізну програму практики складено, відповідно до Положення про проведення практики студентів Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця, розробленого, згідно із Законом України «Про вищу освіту», Положенням про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 08.04.1993 р. № 93, Положенням про організацію освітнього процесу в Харківському національному економічному університеті імені Семена Кузнеця, уведеного в дію наказом університету від 24.01.2022 р. № 1, стандартами вищої освіти, освітньо-професійною програмою «Менеджмент інноваційної діяльності», першого (бакалаврського) рівня спеціальності 073 «Менеджмент».

Програма практичної підготовки дозволяє здобувачам вищої освіти скласти чітке уявлення про те, що їм доведеться виконувати під час практики, як вирішити індивідуальне завдання, яку допомогу вони можуть дістати від керівників практики, закладу вищої освіти та підприємства (організації, установи), а також працівників (керівників) підприємства, із якими вони будуть зустрічатися під час практики.

Здобувачі вищої освіти дістануть необхідний обсяг практичних знань і умінь, відповідно до складених робочих програм практик.

1. Види, загальні характеристики, мета та заплановані результати практик

1.1. Види практик (табл. 1):

Таблиця 1

Види практик

Курси	Назви практик	Очна (денна) форма навчання	Заочна форма навчання	Кафедри, що забезпечують організацію	Тривалість практики	Семестри
III	Виробнича	+	–	Менеджмент логістики та інновацій	2 тижні	6-й
IV	Виробнича	–	+	Менеджмент логістики та інновацій	4 тижні	8-й
IV	Переддипломна	+	–	Менеджмент логістики та інновацій	8 тижнів	8-й
V	Переддипломна	–	+	Менеджмент логістики та інновацій	3 тижні	10-й

1.2. Характеристика практик (табл. 2).

Усі види практик є обов'язковими освітніми компонентами.

Таблиця 2

Характеристика практик

Курси	Назви практик	Очна (денна) форма навчання	Заочна форма навчання	Кількість кредитів	Загальна кількість годин	Семестри	Форми контролю
III	Виробнича	+	–	3	90	6-й	Звіт
IV	Виробнича	–	+	3	90	8-й	Звіт
IV	Переддипломна	+	–	9	270	8-й	Звіт
V	Переддипломна	–	+	9	270	10-й	Звіт

1.3. Мета практик:

1.3.1. Мета виробничої практики – розвиток навичок і вмінь інформаційно-аналітичної, проектно-дослідницької, діагностичної, інноваційної та консалтингової діяльності для вирішення прикладних проблем управління підприємницькими структурами, удосконалення системи управління їхньою діяльністю в сучасних умовах господарювання; набуття вмінь адаптації теоретичних положень, методичного інструментарію, передового досвіду підприємництва до умов діяльності конкретного підприємства; закріплення практичних навичок проведення економічного дослідження, формування його інформаційного, правового та методичного забезпечення, з огляду на сутність проблем, що вирішуються, та обмежень, пов'язаних з діяльністю конкретного підприємства; впровадження розроблених рекомендацій і пропозицій у практичну діяльність підприємства.

1.3.2. Мета переддипломної практики полягає у: поглибленні студентами практичного досвіду економічної діяльності; практичному застосуванні здобутих знань і вмінь, вирішенні економічних завдань під час роботи у реальних ринкових; набутті вмінь адаптації теоретичних положень, методичного інструментарію, передового досвіду підприємництва до умов діяльності конкретного підприємства; закріпленні практичних навичок проведення економічного дослідження, формуванні його інформаційного та методичного забезпечення, з огляду на сутність проблем, що вирішуються, та обмежень, пов'язаних з діяльністю конкретного підприємства; впровадженні розроблених рекомендацій і пропозицій у практичну діяльність підприємства.

1.4. Заплановані компетентності та результати навчання (відповідно до освітньо-професійних програм) (табл. 3):

Таблиця 3

Заплановані компетентності та результати навчання за видами практик

Спеціальні компетентності (СК)	Загальні компетентності (ЗК)	Результати навчання (РН)
1	2	3
Виробнича		
СК11. Здатність створювати та організовувати ефективні комунікації в процесі управління	ЗК9. Здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями	РН3. Демонструвати знання теорій, методів і функцій менеджменту, сучасних концепцій лідерства

Продовження табл. 3

1	2	3
СК12. Здатність аналізувати й структурувати проблеми організації, формувати обґрунтовані рішення	ЗК10. Здатність до проведення досліджень на відповідному рівні	РН4. Демонструвати навички виявлення проблеми та обґрунтування управлінських рішень
СК11. Здатність створювати та організовувати ефективні комунікації в процесі управління	–	РН6. Виявляти навички пошуку, збирання та аналізу інформації, розрахунку показників для обґрунтування управлінських рішень
СК1. Здатність визначати та описувати характеристики організації. СК2. Здатність аналізувати результати діяльності організації, зіставляти їх з факторами впливу зовнішнього та внутрішнього середовища	–	РН7. Виявляти навички організаційного проектування
СК1. Здатність визначати та описувати характеристики організації	–	РН8. Застосовувати методи менеджменту для забезпечення ефективності діяльності організації
СК12. Здатність аналізувати й структурувати проблеми організації, формувати обґрунтовані рішення	–	РН11. Демонструвати навички аналізу ситуації та здійснення комунікації у різних сферах діяльності організації
–	ЗК5. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. ЗК15. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів)	РН12. Оцінювати правові, соціальні та економічні наслідки функціонування організації
–	ЗК9. Здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями. ЗК11. Здатність до адаптації та дії у новій ситуації	РН16. Демонструвати навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань, бути критичним і самокритичним

1	2	3
–	ЗК11. Здатність до адаптації та дії у новій ситуації	РН17. Виконувати дослідження індивідуально та/або в групі під керівництвом лідера
Переддипломна		
СК3. Здатність визначати перспективи розвитку організації. СК5. Здатність управляти організацією та її підрозділами через реалізацію функцій менеджменту	ЗК3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу, синтезу. ЗК9. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями	РН3. Демонструвати знання теорій, методів і функцій менеджменту, сучасних концепцій лідерства
СК1. Здатність визначати та описувати характеристики організації	–	РН4. Демонструвати навички виявлення проблеми та обґрунтування управлінських рішень
СК1. Здатність визначати та описувати характеристики організації. СК3. Здатність визначати перспективи розвитку організації	–	РН5. Описувати зміст функціональних сфер діяльності організації
СК2. Здатність аналізувати результати діяльності організації, зіставляти їх з факторами впливу зовнішнього та внутрішнього середовища. СК12. Здатність аналізувати й структурувати проблеми організації, формувати обґрунтовані рішення	–	РН6. Виявляти навички пошуку, збирання та аналізу інформації, розрахунку показників для обґрунтування управлінських рішень
СК1. Здатність визначати та описувати характеристики організації	–	РН7. Виявляти навички організаційного проектування
СК1. Здатність визначати та описувати характеристики організації. СК7. Здатність обирати та використовувати сучасний інструментарій менеджменту	–	РН8. Застосовувати методи менеджменту для забезпечення ефективності діяльності організації
СК11. Здатність створювати та організовувати ефективні комунікації в процесі управління	–	РН11. Демонструвати навички аналізу ситуації та здійснення комунікації у різних сферах діяльності організації

1	2	3
–	ЗК5. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності	РН12. Оцінювати правові, соціальні та економічні наслідки функціонування організації
–	ЗК13. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності. ЗК14. Здатність працювати у міжнародному контексті	РН15. Демонструвати здатність діяти соціально відповідально та громадсько свідомо на основі етичних міркувань (мотивів), повагу до різноманітності та міжкультурності
СК11. Здатність створювати та організовувати ефективні комунікації в процесі управління	ЗК9. Здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями. ЗК11. Здатність до адаптації та дії у новій ситуації	РН16. Демонструвати навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань, бути критичним і самокритичним
–	ЗК11. Здатність до адаптації та дії у новій ситуації	РН17. Виконувати дослідження індивідуально та/або в групі під керівництвом лідера

2. Зміст практик

2.1. **Завдання виробничої практики** – опанування системи умінь і набуття навичок щодо вирішення типових завдань відповідно до посад, які може обійняти випускник спеціальності 073 «Менеджмент», основним видом діяльності якого є управлінська діяльність; отримання практичного досвіду роботи на підприємствах; формування уявлення у студентів основних принципів організації діяльності підприємств та опанування студентами організаційно-технологічних процесів менеджменту на підприємстві.

У результаті проходження виробничої практики студент має:

знати:

функції менеджера;

типи організаційних структур підприємства;

принципи побудови організаційних структур підприємства;

завдання та напрями діяльності основних функціональних підрозділів підприємства;

основні сфери діяльності служб, що відповідають за проходження матеріального потоку підприємства;

методи дослідження діяльності підприємства;

ключові показники оцінювання діяльності підприємства;

напрями вдосконалення діяльності підприємства;

уміти:

аналізувати економічну звітність підприємства та документи, які регламентують його діяльність;

самостійно здійснювати пошук потрібної інформації про стан роботи підприємства на ринку, аналізувати її;

виявляти основні фактори, що обумовлюють фактичний стан діяльності підприємства;

розкривати основні тенденції його розвитку;

визначити особливості організації основних процесів досліджених на підприємстві;

пропонувати науково обґрунтовані висновки та пропозиції щодо удосконалення окремих процесів або їхні взаємодії;

набути навичок організаційно-управлінської, виконавчої, аналітичної та дослідницької роботи на підприємстві в сучасних умовах.

Звіт про виробничу практику відображає результати вивчення програмних питань, містить висновки та рекомендації, копії документів і рішень. Він повинен мати чітку побудову, логічну послідовність, переконливу аргументацію, доказовість висновків і обґрунтованість рекомендацій. Звіт має відобразити всі аспекти діяльності студента на базі проходження виробничої практики. *Обсяг звіту має бути не менше 25 сторінок.*

Структура звіту з виробничої практики

ТИТУЛЬНА СТОРІНКА

ЗМІСТ

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПІДПРИЄМСТВА – ОБ'ЄКТА ПРАКТИКИ

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ВИРОБНИЧИХ І ФІНАНСОВИХ МОЖЛИВОСТЕЙ ПІДПРИЄМСТВА ТА ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

РОЗДІЛ 3. ОБҐРУНТУВАННЯ ПРОПОЗИЦІЙ ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА (ПРЕДМЕТНОЇ ОБЛАСТІ ЗГІДНО З ТЕМОЮ НДРС)

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

Вступ. У вступі має бути обґрунтовано актуальність обраного напрямку дослідження та його практичне значення; коротко охарактеризовано сучасні методичні та практичні аспекти розв'язання визначеного кола проблем; визначено мету, об'єкт, предмет, завдання, методичний апарат (методи), інструментарій дослідження; отримано результати та їхнє практичне значення.

Шляхом критичного аналізу та порівняння з відомими розв'язаннями проблеми (наукового завдання) обґрунтовується актуальність і доцільність роботи для розвитку відповідної галузі науки, надання послуг, особливо на користь України. Указують прізвища відомих учених, які займаються вирішенням досліджуваної проблеми щодо науково-дослідної роботи студента (НДРС), і невирішені питання. Обсяг актуальності має становити не менше половини сторінки.

У вступі студент має: розкрити мету і завдання виробничої практики відповідно специфіки діяльності підприємства та посади, на якій проходила практика; визначити методи, які використовувались під час проходження практики та написання звіту з практики. Обсяг вступу має бути не менше двох сторінок.

Розділ 1. Загальна характеристика підприємства – об'єкта практики. У першому розділі здобувач вищої освіти має ознайомитися зі специфікою діяльності підприємства – об'єкта практики, його організаційною структурою, станом управління діяльністю підприємства загалом.

Результатом такої роботи має стати віддзеркалення у звіті про проходження виробничої практики таких питань:

характеристика статусу підприємства (термін створення, форма власності, організаційно-правова форма господарювання, ступінь само-

стійності, місія підприємства, права й обов'язки підприємства, сфера діяльності, дотримання вимог щодо державної реєстрації та діяльності підприємства тощо);

характеристика господарської діяльності (спеціалізація підприємства, переважні види бізнес-операцій, інші види діяльності);

характер організації управління діяльністю підприємства (організаційна структура управління підприємством, характеристика окремих структурних підрозділів, їхнього функціонального призначення, прав, обов'язків, повноважень, характер регламентації діяльності окремих працівників підприємства (контракти, посадові інструкції тощо));

характер регулювання та контролю за діяльністю суб'єкта господарювання з боку держави (виконавчих органів, міністерств, відомств), стан дотримання державних вимог;

характер управління діяльністю суб'єкта господарювання з боку власників (права власників, органи управління та контролю: вищий орган управління підприємством, орган нагляду та контролю за діяльністю суб'єкта господарювання, періодичність їхніх зборів, характер питань, що розглядаються);

характеристика інструктивних, нормативних і методичних матеріалів, які використовуються на підприємстві, їхня якість та повнота.

Необхідно розглянути та графічно побудувати наявну на конкретному підприємстві організаційну структуру його управління, проаналізувати її. Особливу увагу слід звернути на те, якою мірою вона відповідає цілям і завданням організації.

Розділ 2. Аналіз виробничих і фінансових можливостей підприємства та оцінювання ефективності діяльності підприємства.

Основна мета другого розділу – оцінювання якості управління та досягнутих результатів за окремими функціональними напрямками діяльності підприємства – об'єкта практики.

Аналіз економічних показників діяльності підприємства проводиться за двома роками (звітний і попередній). Основним джерелом для збирання інформації та проведення аналізу має бути фінансова звітність підприємства за два попередні роки.

Аналіз результатів господарської діяльності суб'єкта господарювання передбачає оцінювання обсягів і динаміки найважливіших показників відповідно до табл. 4.

Основні економічні показники діяльності підприємства

№ з/п	Показники	Одиниця виміру	Період		Відхилення	
			попередній рік	звітний рік	в абсолютному виразі (+, -)	у %
1	2	3	4	5	6	7
1	Обсяг товарної продукції без ПДВ в діючих цінах	тис. грн				
2	Обсяг товарної продукції без ПДВ у порівняльних цінах	тис. грн				
3	Виручка від реалізації продукції без ПДВ в діючих цінах	тис. грн				
4	Собівартість реалізованої продукції	тис. грн				
	зокрема					
4.1	сировина та матеріали	тис. грн				
4.2	паливо та енергія на технологічні нужди	тис. грн				
4.3	основна заробітна плата основних робітників	тис. грн				
4.4	загальновиробничі витрати	тис. грн				
4.5	адміністративні витрати	тис. грн				
4.6	витрати на збут	тис. грн				
5	Середньоспискова чисельність працівників	осіб				
	зокрема за категоріями					
5.1	основні робітники	осіб				
5.2	допоміжні робітники	осіб				
5.3	спеціалісти, службовці	осіб				
5.4	адміністративно-управлінський персонал	осіб				
6	Чисельність на початок періоду	осіб				

1	2	3	4	5	6	7
7	Прийнято працівників	осіб				
8	Вибуло працівників	осіб				
	зокрема					
8.1	з причин скорочення штатів	осіб				
8.2	за власним бажанням	осіб				
8.3	за порушення трудової дисципліни	осіб				
9	Чисельність на кінець періоду	осіб				
10	Фонд оплати праці	тис. грн				
11	Фонд робочого часу	год				
12	Прибуток від реалізації продукції	тис. грн				
13	Вартість основних виробничих фондів (ОВФ) на початок періоду	тис. грн				
14	Вартість ОВФ на кінець періоду	тис. грн				
15	Вартість ОВФ, що надійшли	тис. грн				
16	Вартість ОВФ, що вибули	тис. грн				
17	Середньорічна вартість ОВФ	тис. грн				
18	Середньорічна вартість активної частини ОВФ	тис. грн				

Якщо на підприємстві є планові дані показників, то необхідно проводити аналіз рівня виконання плану в звітному періоді та динаміки показників порівняно з попереднім періодом.

Рівень виконання плану в абсолютному виразі дорівнює:

$$\Delta ВП = З_{\text{ф}} - З_{\text{б}}, \quad (1)$$

де $\Delta ВП$ – виконання плану в абсолютному виразі;

$З_{\text{ф}}$ – фактичне значення показника;

$З_{\text{б}}$ – базове значення показника.

Розрахунок відсотків виконання плану, темпів зростання та приросту показників у абсолютному й відносному виразах.

Темп зростання показника розраховується за такою формулою:

$$T_{зр.} = \frac{З_{ф}}{З_{б}} \times 100 \%, \quad (2)$$

де $T_{зр.}$ – темп зростання, %;

$З_{ф}$ – фактичне значення показника;

$З_{б}$ – значення показника в попередньому періоді (базовому).

Темп приросту ($T_{пр.}$) розраховується за такою формулою:

$$T_{пр.} = \frac{(З_{ф} - З_{б})}{З_{б}} \times 100 \%. \quad (3)$$

Оцінювання обсягів і динаміки найважливіших показників діяльності підприємства передбачає визначення: обсягу та структури виробництва продукції (товарів, робіт, послуг); обсягу складу основних засобів; обсягу та швидкості обороту товарно-матеріальних запасів; обсягів виручки від реалізації валового прибутку, джерел їхнього формування.

Оцінювання процесу організації роботи персоналу як функціонального напрямку управління необхідно розпочати з ознайомлення щодо кількісного та якісного складу працівників суб'єкта господарювання та переліком нормативних документів, що регламентують їхню роботу. Таке оцінювання охоплює напрями:

аналізу руху персоналу (розрахунок коефіцієнтів прийняття, переведення, звільнення) та виявлення основних факторів, які впливають на плінність кадрів;

аналізу штатного розкладу працівників суб'єкта господарювання та структури персоналу (за категоріями, за рівнем освіти, за статтю, за віком);

аналізу динаміки та структури фонду оплати праці (основна заробітна плата, додаткова заробітна плата, інші заохочувальні та компенсаційні виплати), форм і систем оплати праці суб'єкта господарювання, відповідність тарифних ставок (штатних окладів) працівників їхньої кваліфікації, обґрунтованість диференціації тарифних ставок (окладів);

аналізу планів розвитку трудового колективу, впроваджених у діяльність організації: розвиток ділової кар'єри; оцінювання кадрової політики, яка проводиться суб'єктом господарювання, підвищення кваліфікації працівників, атестація працівників, реалізація заходів щодо зміцнення згуртованості трудового колективу та формування соціально-психологічного клімату;

оцінювання ефективності процесу навчання та розвитку персоналу суб'єкта господарювання.

Основні показники наведено у табл. 5.

Таблиця 5

Показники та види руху персоналу

№ з/п	Показники	Значення показника за		Відхилення	
		попередній період	звітний період	в абсолютному виразі (+, -)	відносному в %
Показники, що оцінюють зовнішній рух персоналу організації					
1	Коефіцієнт обороту кадрів з прийняття				
2	Коефіцієнт обороту кадрів зі звільнення				
3	Коефіцієнт загального обороту кадрів				
4	Коефіцієнт плинності кадрів				
5	Коефіцієнт співвідношення прийнятих і звільнених працівників				
6	Коефіцієнт інтенсивності плинності кадрів				
7	Коефіцієнт загальної трудової мобільності				
Показники, що оцінюють внутрішній рух персоналу організації					
8	Коефіцієнт стабільності кадрів				
9	Коефіцієнт постійності кадрового складу				
10	Коефіцієнт внутрішньої мобільності				

Організація маркетингової та комерційної діяльності на підприємстві проводиться за такими напрямками:

1. Аналіз джерел інформації та програмних продуктів, що використовуються певними спеціалістами для здійснення закупівельної, маркетингової діяльності, моніторингу ринку.

2. Основні постачальники ресурсів і споживачі продукції (робіт, товарів, послуг) підприємства. Процес їхнього пошуку, оцінювання та вибору. Порядок та умови укладання угод. Оцінювання якості роботи з формування матеріальних (товарних) ресурсів (частота закупівлі, розміри разової закупівлі, обстеження наявності товарів у торговельній залі).

3. Комунікаційні заходи маркетингу (реклама, стимулювання збуту, використання цінових знижок), зв'язки з громадськістю. Аналіз бюджету маркетингу.

Оцінювання якості управління маркетинговою діяльністю суб'єкта господарювання передбачає:

аналіз основних конкурентів на внутрішньому та зовнішньому ринках;

аналіз основних постачальників ресурсів і споживачів продукції (робіт, товарів, послуг) суб'єкта господарювання; процес їхнього пошуку, оцінювання та вибору; порядок і умови укладання угод;

оцінювання якості роботи з формування матеріальних (товарних) ресурсів (частота закупівлі, розміри разової закупівлі);

оцінювання факторів, що впливають на зміну попиту на матеріальні (товарні) ресурси в окремі періоди (місяць, тиждень, день), організація їхнього моніторингу та реагування;

оцінювання маркетингової товарної політики суб'єкта господарювання (питома вага кількості нових товарів, послуг, введених на ринок, у загальній кількості, питома вага прибутковості за асортиментним складом (за категоріями товарів, послуг); витрати на науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи (НДДКР) і сертифікацію товарів, послуг; коефіцієнт диверсифікації асортиментного складу (за категоріями робіт, послуг);

оцінювання маркетингового ціноутворення (індекс цін на послуги зв'язку різних видів (за категоріями)); середньорічна роздрібна ціна за категоріями товарів, послуг; коефіцієнт, що відображає рівень ціни щодо середньої ціни на аналогічну продукцію конкурентів;

оцінювання маркетингової збутової політики суб'єкта господарювання (питома вага витрат на збут у загальному обсязі; трансакційні витрати (протягом року); витрати на доставку (на рік); приріст (падіння) загального обсягу продажів за рік / ринкова частка протягом року; коефіцієнт диверсифікації обсягів продажів за асортиментним складом товарів (за категоріями послуг); коефіцієнт диференціації обсягів продажів за каналами розподілу; дебіторська заборгованість за каналами розподілу; коефіцієнт представлення асортименту);

оцінювання рекламної діяльності та стимулювання збуту продукції суб'єкта господарювання (питома вага витрат на рекламу до загального обсягу продажів; частка брендів у асортиментному ряді; середньорічні витрати на рекламу на 1 тис. грн продажів; питома вага витрат на стимулювання збуту до загального обсягу продажів);

аналіз джерел інформації та програмних продуктів, що використовуються певними спеціалістами для здійснення закупівельної, маркетингової діяльності, моніторингу ринку;

аналіз бюджету маркетингу та обґрунтованості планів маркетингу для забезпечення досягнення цілей суб'єкта господарювання; періодичність розроблення та узгодженість планів закупівлі, продаж.

Результати аналізу необхідно навести у таблиці згідно зі структурою табл. 5.

Студенту під час проходження практики необхідно особисто збирати, класифікувати, систематизувати й аналізувати інформацію з окремих напрямів діяльності підприємства. У випадках, коли така інформація на підприємстві відсутня або недостатня за обсягом для аналізу, необхідно залучати інформаційні джерела, що висвітлюють діяльність аналогічних підприємств, статистичні дані певної галузі та сфери економічної діяльності. Слід також використовувати періодичні наукові видання.

Здійснюючи аналіз наявної логістичної системи підприємства та ефективності логістичної діяльності, необхідно:

розглянути логістичну діяльність у контексті загальної стратегії та тактики фірми;

оцінити логістичну діяльність з позицій актуальності та системності.

Під час проходження практики студенту слід провести дослідження інноваційної діяльності підприємства, оцінити ступінь її інноваційної активності.

Для цього необхідно:

визначити, чи було впроваджено у діяльність підприємства останнім часом нові технології, здійснено випуск нової продукції, організаційні зміни, чи відповідають вони ринковим тенденціям і змінам середовища;

проаналізувати структурні елементи нововведень у діяльності підприємства за звітний період згідно з наявною класифікацією;

охарактеризувати кінцевий результат діяльності підприємства (випуск продукції або надання послуг) на відповідність «інноваційна продукція» або «інноваційний продукт» відповідно до Закону України «Про інноваційну діяльність»;

дати перелік і загальну характеристику інноваційних проєктів підприємства, навести оцінку їхньої ефективності.

Необхідно провести комплексний аналіз діяльності підприємства. Для цього необхідно провести SWOT-аналіз середовища підприємства. Приклад SWOT-аналізу середовища підприємства наведено у табл. 6.

Таблиця 6

SWOT-аналіз діяльності підприємства

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ol style="list-style-type: none"> 1. Вигідне географічне положення (Харків є великим транспортним вузлом, прикордонною зоною). 2. Гнучка технологія виробництва. 3. Наявність кваліфікованих виробничих кадрів. 4. Наявність виробничих площ із необхідною інфраструктурою	<ol style="list-style-type: none"> 1. Високі витрати виробництва. 2. Залежність від інших зарубіжних ринків збуту. 3. Низька цінова конкурентоспроможність
Можливості	Загрози
<ol style="list-style-type: none"> 1. Раціональне використання запасів. 2. Освоєння нових виробів. 3. Розширення ринків збуту. 4. Зменшення витрат на виробництво	<ol style="list-style-type: none"> 1. Значна залежність від сезонних змін. 2. Зростання вартості сировини та енергоносіїв. 3. Нестабільність курсів світових валют. 4. Високий рівень інфляції. 5. Нестабільність законодавчої бази

Розділ 3. Обґрунтування пропозицій щодо удосконалення діяльності підприємства (предметної області згідно з темою НДРС).

Студент має зробити ґрунтовний аналіз фактичного стану досліджуваної проблеми виключно на матеріалах підприємства – бази практики та середовища його функціонування із використанням накопиченого фактичного матеріалу та із залученням всіх теоретичних знань, певного методичного інструментарію.

Необхідно провести аналіз об'єкта дослідження (згідно з обраною темою), розглянути стан і вирішення на підприємстві (в організації) того чи іншого питання відповідно до теми, тобто аналіз предметної області, з метою виявлення позитивних сторін та наявних недоліків, що стануть основою для обґрунтування пропозицій з удосконалення діяльності підприємства.

Пропозиції можуть бути спрямованими як на удосконалення наявних функціональних напрямів діяльності підприємства (управління персоналом, маркетингово-комерційна, інноваційна діяльність, логістична діяльність тощо), так і передбачати принципові нововведення (впровадження нових продуктів, диверсифікація, переспеціалізація діяльності, здійснення реального інвестування, вихід на зовнішні ринки і т. д.).

Розроблення пропозицій має ґрунтуватися на виявлених недоліках роботи підприємства, наявних резервах її удосконалення, вивченні вітчизняного й закордонного досвіду кращих підприємств аналогічного та споріднених профілів діяльності.

Студенти викладають результати власних досліджень з висвітленням пропозицій щодо удосконалення діяльності підприємства, які обґрунтовані на основі результатів, отриманих у процесі проведеного аналізу.

Пропозиції повинні мати логічно-послідовний, доказово-аргументований характер і відповідати таким вимогам: поглиблений усебічний аналіз досліджуваної проблеми; вміщувати елементи самостійного дослідження; достатній аналіз досліджуваної проблеми в межах базового підприємства.

Розроблення пропозицій щодо удосконалення сфер діяльності підприємства має викладатися за такою структурою:

загальна характеристика сутності пропозиції (нововведення, інноваційні заходи і т. п.);

обґрунтування доцільності застосування пропозиції (чи рекомендації) та очікувані результати від їхньої реалізації, зокрема розрахунок економічного ефекту (за можливості);

стан готовності підприємства до введення пропозицій;

план організаційно-економічних (управлінсько-економічних і т. п.) заходів, які необхідні для впровадження заданої пропозиції.

Висновки вміщують узагальнення результатів проведеного дослідження діяльністю підприємства відповідно до сформульованих у вступі завдань, висвітлення напрямів діяльності, виявлення потенційних можливостей удосконалення роботи організації. Стисло формулюють головні висновки, пропозиції та рекомендації щодо підвищення ефективності діяльності бази практики відповідно до поставлених завдань.

Список використаних джерел слід розміщувати в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або назв. Якщо використовується інформація з інтернету, то потрібно вказувати не тільки назву сайту, а і назву статті, автора або назву документа, на які посилається автор. Нормативні та законодавчі акти, інтернет-джерела не виокремлюються та розміщуються в алфавітному порядку разом з іншими літературними джерелами. Усі літературні джерела слід подавати мовою оригіналу. Бібліографічний опис джерел складають відповідно до чинних стандартів з бібліотечної та видавничої справи.

Загальна кількість використаних джерел має бути більше 20. Рекомендовано в процесі дослідження використовувати наукові праці викладачів кафедри та університету. До списку джерел мають увійти видання за останні п'ять років.

Додатки. До додатків за необхідності доцільно включати допоміжний матеріал: статистичну інформацію, що є базою дослідження; положення про функціональні підрозділи; посадові інструкції фахівців; штатний розпис; форми бухгалтерської та статистичної звітності; організаційно-розпорядницькі документи (накази, розпорядження, інструкції та іншу довідкову інформацію).

2.2. Завдання переддипломної практики – це опанування системи умінь і набуття навичок щодо вирішення типових завдань відповідно до посад, які може обійняти випускник спеціальності 073 «Менеджмент», основним видом діяльності якого є управлінська, отримання практичного досвіду роботи на підприємствах, формування уявлення у студентів основних принципів організації діяльності підприємств та опанування студентами організаційно-технологічних процесів менеджменту на підприємстві.

У результаті проходження переддипломної практики студент має:
знати:

функції менеджера;

типи організаційних структур підприємства;

принципи побудови організаційних структур підприємства;

завдання та напрями діяльності основних функціональних підрозділів підприємства;

основні сфери діяльності служб, що відповідають за проходження матеріального потоку підприємства;

методи дослідження діяльності підприємства;

ключові показники оцінювання діяльності підприємства;

напрями вдосконалення діяльності підприємства;

уміти:

аналізувати техніко-економічну звітність підприємства та документи, які регламентують його діяльність;

самостійно здійснювати пошук потрібної інформації про стан роботи підприємства на ринку, аналізувати її;

виявляти основні фактори, що зумовлюють фактичний стан діяльності підприємства;

розкривати основні тенденції його розвитку;

вивчати організаційні та логістичні процеси на підприємстві;

узагальнювати науково обґрунтовані висновки та пропозиції щодо удосконалення окремих процесів або їхньої взаємодії;

набути навичок організаційно-управлінської, виконавчої, аналітичної та дослідницької роботи на підприємстві в сучасних умовах.

Звіт з переддипломної практики відображає результати вивчення програмних питань, містить висновки та рекомендації, копії документів і рішень. Він повинен мати чітку побудову, логічну послідовність, переконливу аргументацію, доказовість висновків і обґрунтованість рекомендацій. Звіт має відобразити всі аспекти діяльності студента на базі проходження переддипломної практики.

Структура звіту з переддипломної практики

ЗМІСТ

ТИТУЛЬНА СТОРІНКА

ВСТУП

1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПІДПРИЄМСТВА

2. ХАРАКТЕРИСТИКА ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ПІДПРИЄМСТВА

3. ХАРАКТЕРИСТИКА ВНУТРІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Аналіз економічних показників діяльності підприємства

3.2. Аналіз предметної області згідно з обраною темою (тема дипломної роботи)

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

Основний обсяг звіту має займати 25 – 30 сторінок.

Вступ. У вступі має бути обґрунтовано актуальність обраного напрямку дослідження та його практичне значення, спираючись на нормативні та законодавчі документи; визначено мету, завдання, методичний апарат, інструментарій дослідження; отримано результати та їхнє практичне значення.

Актуальність дослідження. Шляхом критичного аналізу та порівняння з відомими розв'язаннями проблеми (наукового завдання) обґрунтовується актуальність і доцільність роботи для розвитку відповідної галузі науки, надання послуг, особливо на користь України. Указати прізвища відомих учених, які займаються вирішенням досліджуваної проблеми щодо науково-дослідної роботи студента (НДРС), і невирішені питання. Обсяг актуальності має становити 1 сторінку.

У вступі студент має розкрити мету і завдання переддипломної практики відповідно до специфіки діяльності підприємства та посади, на якій проходила практика, визначити методи, які використовувалися під час проходження практики та написання звіту з практики. Обсяг вступу має бути не менше 2 сторінок.

Розділ 1. Загальна характеристика підприємства. До характеристики підприємства слід включити:

1) загальні відомості про підприємство, що аналізується: повне найменування підприємства, форма власності, коротка історія розвитку підприємства, дата організації та час існування на ринку, наявність філій;

2) характеристику виробничо-господарської діяльності: основні напрями виробничої діяльності – номенклатура (асортимент) основної продукції та товарів народного споживання, перелік робіт і послуг; засвоєння нових видів продукції, виробничі потужності, виробничі площі, основні

ринки збуту, конкуренти та споживачі, основні конкурентні переваги підприємства і продукції, стратегічні плани щодо подальшого розвитку підприємства, диверсифікації виробництва, засвоєння нових ринків збуту, технологій, впровадження нового обладнання;

3) організаційну структуру підприємства та підрозділу.

Необхідно розглянути і графічно побудувати наявну на конкретному підприємстві організаційну структуру його управління, проаналізувати її. При цьому особливу увагу звернути на те, якою мірою вона відповідає цілям і завданням організації.

Розділ 2. Характеристика зовнішнього середовища підприємства. Основні завдання цього розділу:

1) визначити характер ринку (міжнародний, національний, регіональний, міський, районний тощо); зібравши відповідну інформацію, зробити висновок про обсяг ринку; визначити тип ринку, на якому діє організація (монополістичний, олігополістичний тощо);

2) охарактеризувати стан конкуренції, надати характеристику підприємств, які діють на тому самому ринку, що й організація – база практики, та які є її безпосередніми конкурентами; виявити основні фактори зовнішнього середовища, що впливають на формування конкурентного середовища:

дослідити конкурентів та інтенсивність конкуренції в галузі, існування загрози з боку товарів-субститутів;

дослідити вхідні та вихідні бар'єри, які існують на досліджуваному ринку;

оцінити перспективи розвитку галузі;

оцінити основних конкурентів і споживачів підприємства;

оцінити частку ринку, яку займає підприємство.

Навести SWOT-аналіз основних факторів зовнішнього середовища.

Розділ 3. Характеристика внутрішнього середовища підприємства.

У підрозділі 3.1 «Аналіз економічних показників діяльності підприємства» проводиться аналіз за два роки (звітний і попередній). Основними джерелами для збирання інформації та проведення аналізу мають бути: фінансова звітність підприємства за два попередні роки («Баланс»); основні форми статичної звітності підприємств за 2 роки: форма №1-п «Звіт про виробництво промислової продукції», форма № 3 ПВ «Звіт про використання робочого часу», форма № 1-інновація, форма № 2-пром (інновація).

Аналіз результатів господарської діяльності суб'єкта господарювання передбачає оцінювання обсягів і динаміки найважливіших показників відповідно до табл. 7.

Таблиця 7

Основні економічні показники діяльності підприємства

№ з/п	Показники	Одиниця виміру	Період		Відхилення	
			попередній рік	звітний рік	в абсолютному виразі (+,-)	у %
1	2	3	4	5	6	7
1	Обсяг товарної продукції без ПДВ в діючих цінах	тис. грн				
2	Обсяг товарної продукції без ПДВ у порівняльних цінах	тис. грн				
3	Виручка від реалізації продукції без ПДВ в діючих цінах	тис. грн				
4	Собівартість реалізованої продукції	тис. грн				
	зокрема					
4.1	сировина та матеріали	тис. грн				
4.2	паливо та енергія на технологічні нужди	тис. грн				
4.3	основна заробітна плата основних робітників	тис. грн				
4.4	загальновиробничі витрати	тис. грн				
4.5	адміністративні витрати	тис. грн				
4.6	витрати на збут	тис. грн				
5	Середньоспискова чисельність працівників	осіб				
	зокрема за категоріями					
5.1	основні робітники	осіб				
5.2	допоміжні робітники	осіб				
5.3	спеціалісти, службовці	осіб				
5.4	адміністративно-управлінський персонал	осіб				

1	2	3	4	5	6	7
6	Чисельність на початок періоду	осіб				
7	Прийнято працівників	осіб				
8	Вибуло працівників	осіб				
	зокрема	осіб				
8.1	з причин скорочення штатів	осіб				
8.2	за власним бажанням	осіб				
8.3	за порушення трудової дисципліни	осіб				
9	Чисельність на кінець періоду	осіб				
10	Фонд оплати праці	тис. грн				
11	Фонд робочого часу	год				
12	Прибуток від реалізації продукції	тис. грн				
13	Вартість основних виробничих фондів (ОВФ) на початок періоду	тис. грн				
14	Вартість ОВФ на кінець періоду	тис. грн				
15	Вартість ОВФ, що надійшли	тис. грн				
16	Вартість ОВФ, що вибули	тис. грн				
17	Середньорічна вартість ОВФ	тис. грн				
18	Середньорічна вартість активної частини ОВФ	тис. грн				

Якщо на підприємстві є планові дані показників, то необхідно проводити аналіз рівня виконання плану в звітному періоді та динаміки показників порівняно з попереднім періодом.

Рівень виконання плану в абсолютному виразі дорівнює:

$$\Delta ВП = З_{\text{ф}} - З_{\text{б}}, \quad (4)$$

де $\Delta ВП$ – виконання плану в абсолютному виразі;

$З_{\text{ф}}$ – фактичне значення показника;

$З_{\text{б}}$ – базове значення показника.

Розрахунок відсотків виконання плану, темпів зростання та приросту показників у абсолютному й відносному виразах.

Темп зростання показника розраховується за такою формулою:

$$T_{зр.} = \frac{З_{ф}}{З_{б}} \times 100 \%, \quad (5)$$

де $T_{зр.}$ – темп зростання, %;

$З_{ф}$ – фактичне значення показника;

$З_{б}$ – значення показника в попередньому періоді (базовому).

Темп приросту розраховується за такою формулою:

$$T_{пр.} = \frac{(З_{ф} - З_{б})}{З_{б}} \times 100 \%. \quad (6)$$

Для більш детального аналізу діяльності підприємства необхідно розрахувати такі показники: продуктивність праці, матеріаловіддача, матеріалоємність, фондівіддача, фондоємність, витрати на 1 гривню товарної продукції, рентабельність виробництва, продукції.

Продуктивність праці визначається за такою формулою:

$$ПП = \frac{O_{тп}}{Ч_{сс}}, \quad (7)$$

де ПП – продуктивність праці, тис. грн/особу;

$O_{тп}$ – обсяг товарної продукції, тис. грн;

$Ч_{сс}$ – середньоспискова чисельність працівників, осіб.

Матеріаловіддача – це відношення вартості випущеної продукції до суми матеріальних витрат. Цей показник характеризує віддачу матеріалів, тобто скільки випущено продукції з кожної гривні застосованих матеріальних ресурсів (сировини, палива, енергії й т. ін.). Для розрахунку використовують таку формулу:

$$МВ = \frac{C_{МВ}}{B_{ВП}}, \quad (8)$$

де МВ – матеріаловіддача, грн/грн;

$C_{\text{МВ}}$ – сума матеріальних витрат, тис. грн;

$V_{\text{ВП}}$ – вартість випущеної продукції, тис. грн.

Матеріалоємність показує, скільки матеріальних витрат припадає фактично на виробництво одиниці продукції. Розрахунок матеріалоємності підприємства проводиться за формулою:

$$\text{МЄ} = \frac{V_{\text{ВП}}}{C_{\text{МВ}}}, \quad (9)$$

де МЄ – матеріалоємність, грн/грн;

$V_{\text{ВП}}$ – вартість випущеної продукції, тис. грн;

$C_{\text{МВ}}$ – сума матеріальних витрат, тис. грн.

Найбільш узагальнювальним показником використання основних фондів є фондівіддача, яка визначається відношенням обсягу випущеної продукції до вартості основних виробничих фондів:

$$\text{ФВ} = \frac{O_{\text{ТП}}}{V_{\text{оф}}}, \quad (10)$$

де ФВ – фондівіддача, грн/грн;

$O_{\text{ТП}}$ – обсяг товарної продукції, тис. грн;

$V_{\text{оф}}$ – середньорічна вартість основних виробничих фондів, тис. грн.

Фондоємність – це показник, зворотний фондівіддачі, він характеризує величину основних виробничих фондів, що припадає на одну гривню продукції та розраховується за такою формулою:

$$\text{ФЄ} = \frac{1}{\text{ФВ}}, \quad (11)$$

де ФЄ – фондоємність, грн/грн;

ФВ – фондівіддача, грн/грн.

Витрати на одну гривню продукції визначаються як відношення планових чи фактичних витрат на виготовлення продукції до її вартості в порівняльних цінах підприємства.

Розраховані економічні показники діяльності підприємства необхідно подати у табл. 8.

Таблиця 8

Основні економічні показники

№ з/п	Показники	Одиниці виміру	Період		Зміна	
			попередній рік	звітний рік	в абсолютному виразі (+, -)	у %
1	Продуктивність праці	грн/особа				
2	Матеріаловіддача	грн/грн				
3	Матеріалоемність	грн/грн				
4	Фондовіддача	грн/грн				
5	Фондоємність	грн/грн				
6	Витрати на одну гривню товарної продукції	грн/грн				
7	Рентабельність виробництва, продукції	%				

У підрозділі **3.2. «Аналіз (предметної області згідно з темою диплома)»** студент має зробити ґрунтовний аналіз фактичного стану досліджуваного питання виключно на матеріалах підприємства – бази практики та середовища його функціонування із використанням накопиченого фактичного матеріалу теоретичних знань, певного методичного інструментарію.

Необхідно провести аналіз об'єкта дослідження (згідно з обраною темою дипломної роботи), розглянути стан і вирішення на підприємстві (в організації) того чи іншого питання відповідно до теми, тобто зробити аналіз предметної області з метою виявлення позитивних сторін і наявних недоліків, що стануть основою для обґрунтування пропозицій з удосконалення діяльності підприємства.

Доцільно вказати, в якому підрозділі та яка посада є відповідальною за вирішення досліджуваного питання, терміни його вирішення, методики, формули, послідовність етапів.

За результатами аналізу також необхідно висвітлити пропозиції щодо удосконалення діяльності підприємства, які обґрунтовані на основі результатів дослідження предметної області.

Пропозиції повинні мати логічно-послідовний, доказово-аргументований характер і відповідати таким вимогам, як комплексність і достатність. Розроблення пропозицій щодо удосконалення діяльності підприємства має викладатися за такою структурою:

загальна характеристика сутності пропозиції (нововведення, інноваційні заходи і т. п.);

обґрунтування доцільності застосування пропозиції (чи рекомендації) та очікувані результати від їхньої реалізації;

стан готовності підприємства до введення пропозицій;

план організаційно-економічних (управлінсько-економічних і т. п.) заходів, які необхідні для впровадження обраної пропозиції.

Висновки містять: узагальнення результатів проведеного дослідження діяльністю підприємства відповідно до сформульованих у вступі завдань; висвітлення напрямів діяльності; виявлення потенційних можливостей удосконалення роботи організації. Стисло формулюють головні висновки, пропозиції та рекомендації щодо підвищення ефективності діяльності бази практики відповідно до поставлених завдань.

Список використаних джерел слід розміщувати в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або назв. Якщо використовується інформація з інтернету, то потрібно вказувати не тільки назву сайту, а і назву статті, автора або документу, на які посилається автор. Нормативні та законодавчі акти, інтернет-джерела не виокремлюють та розміщують у алфавітному порядку разом з іншими літературними джерелами. Усі літературні джерела слід подавати мовою оригіналу. Бібліографічний опис джерел складають відповідно до чинних стандартів з бібліотечної та видавничої справи.

Загальна кількість використаних джерел має бути не менше 20. Рекомендовано в процесі дослідження використовувати наукові праці викладачів кафедри й університету.

Додатки. До додатків за необхідності доцільно включати допоміжний матеріал: статистичну інформацію, що є базою дослідження; положення про функціональні підрозділи, посадові інструкції фахівців, штатний розпис, форми бухгалтерської і статистичної звітності; організаційно-розпорядницькі документи (накази, розпорядження, інструкції та іншу довідкову інформацію).

3. Вимоги до баз практик

Підприємства, база практики – це підприємства різних форм власності, видів господарської діяльності, організаційно-правового статусу, які є юридичними особами та функціонують на ринку не менше одного року.

Підприємства мають відповідати сучасним вимогам, тобто мають застосовуватися передові форми та методи управління й організації планово-економічної роботи, комерційної та маркетингової діяльності, бухгалтерського обліку, впроваджуватися прогресивні технології виробництва, організації праці та управління. Крім того, штат підприємства має бути укомплектовано висококваліфікованими фахівцями, здатними створити відповідні умови студентам для набуття професійних навичок.

4. Організація проведення та керівництво практиками

Призначення керівників здійснюється випусковою кафедрою, погоджується з деканом та навчальним відділом і оформлюється наказом ректора. Після підписання наказу зміни в організаційних питаннях виробничої практики не допускаються.

Перед початком практики керівники практики від випускової кафедри ХНЕУ ім. С. Кузнеця проводять установчі збори з переддипломної практики або з виробничої практики, де ознайомлюють студентів із метою, завданням переддипломної або виробничої практики, календарним планом проведення практики, вимогами до написання звітів із практики, обов'язками студентів під час проходження практики.

На установчих зборах проводиться інструктаж із техніки безпеки під час проведення виробничої або переддипломної практики, про що робиться відповідний запис у книзі інструктажу з техніки безпеки. Ще один інструктаж з техніки безпеки проводиться безпосередньо на підприємстві – базі практики, з урахуванням специфіки підприємства.

5. Оцінювання результатів практики

Оцінюють результати проходження й захисту практики за 100-бальною системою оцінювання результатів навчання, прийнятою в університеті (табл. 9).

Таблиця 9

Шкала оцінювання результатів проходження та захисту практики

Оцінка (за чотирибальною шкалою)	Оцінка (за стобальною шкалою)
Диференційована шкала	
Відмінно	90 – 100
Добре	74 – 89
Задовільно	60 – 73
Незадовільно	1 – 59
Недиференційована шкала	
Зараховано	60 – 100
Не зараховано	1 – 59

Підсумкова кількість балів, набута здобувачем вищої освіти за результатами проходження практики, ураховує:

відгук керівника від бази практики;

відгук керівника від кафедри;

презентацію здобувачем вищої освіти результатів проходження практики під час захисту звіту;

відповіді на запитання.

Здобувачі вищої освіти, які не захистили у призначений термін звіти із практики, будуть мати академічну заборгованість.

Критерії оцінювання звіту із практик:

1 – 59 балів – звіт про проходження практики та щоденник практики оформлено з численними помилками або не в повному обсязі, здобувач допустив суттєві помилки під час вирішення завдань виробничої практики, неспроможний дати пояснення виконаних розрахунків; звітні документи оформлено з помилками; оцінка керівника з практики та характеристика свідчать про низький рівень володіння знаннями, уміннями та компетенціями; студент не зумів задовільно відповісти на поставлені запитання членів комісії;

60 – 73 бали – мають місце окремі зауваження щодо оформлення звіту та щоденника; допущено граматичні та стилістичні помилки; мають місце неточності у розрахунках під час проведення аналізу; на захисті студент продемонстрував задовільні знання; відповіді на запитання членів комісії неточні або неповні;

74 – 89 балів – програму практики розкрито, але мають місце окремі недоліки непринципового характеру; матеріали звітності недостатньо використано в процесі аналізу; мають місце окремі зауваження щодо оформлення звіту, щоденника; студент на захисті продемонстрував ґрунтовні знання, відповів на запитання членів комісії;

90 – 100 балів – звіт про проходження практики та щоденник практики оформлено відповідно до вимог і подано до захисту у визначений кафедрою термін; звіт містить елементи новизни, має практичне значення; студент оволодів навичками дослідної роботи: збору інформації, аналізу, формулювання висновків, пропозицій; відповідь студента на запитання членів комісії є вичерпною.

Рекомендована література

1. Наукова новизна одержаних результатів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://studopedia.com.ua/1_40741_naukova-novizna-oderzhanih-rezultativ.html.

2. Офіційний вебсайт Державної служби статистики України. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.

3. Офіційний вебсайт Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. – Режим доступу : <https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA>.

4. Положення про організацію освітнього процесу в Харківському національному економічному університеті імені Семена Кузнеця [Електронний ресурс] : наказ № 5 від 26.10.2020 р. – Режим доступу : <https://www.hneu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/12/Polozhennya-pro-organizatsiyu-osvitnogo-protsesu-u-HNEU.pdf>.

5. Положення про організацію практики студентів у Харківському національному економічному університеті імені Семена Кузнеця (нова редакція) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.hneu.edu.ua/wp-content/uploads/1/Polozhennya-pro-praktyku-HNEU.pdf>.

Зміст

Вступ.....	3
1. Види, загальні характеристики, мета та заплановані результати практик.....	4
2. Зміст практик.....	8
3. Вимоги до баз практик.....	30
4. Організація проведення та керівництво практиками.....	30
5. Оцінювання результатів практики.....	31
Рекомендована література.....	32

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

**Наскрізна програма практики
для студентів спеціальності 073 «Менеджмент»
освітньої програми «Менеджмент інноваційної діяльності»
першого (бакалаврського) рівня**

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладачі: **Самойленко** Вікторія Вікторівна
Сігаєва Тетяна Євгеніївна

Відповідальний за видання *О. М. Ястремська*

Редактор *А. С. Ширініна*

Коректор *Н. В. Завгородня*

План 2023 р. Поз. № 24 ПП. Обсяг 34 с.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А

---

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*